

Argument/M. Auerback: Pro záchranu globální ekonomiky potřebujeme méně globální ekonomiky!

- CZ24 News | 26. března 2020

SVĚT: Omezení globálních dodavatelských řetězců, mobilizace národních zdrojů a nová rovnováha mezi veřejným a soukromým – to jsou recepty na řešení současné krize.

Koronavirus nakonec odejde, ale totéž se nedá říct o *panglosovském* jevu zvaném “globalizace”, píše Marshall Auerback. Romantické vidění globalizace jako globální vesnice už dnes neplatí, ošklivý proces, který jsme zažívali v posledních čtyřiceti letech se stal receptem na ovládnutí státních institucí mnohonárodními korporacemi, které zajímal pouze zisk a podpora akcionářů.

Pro miliardy lidí globalizace znamená spíš proces rabování sociálního bohatství a politického smyslu.

V globalizovaném světě se národní státy měly stát jen reliktem. Tento vyprázdněný argument je ale nyní vystaven jiné realitě v souvislosti s tím, jak se výrobní řetězce a samotná propojenost stávají vektorem nákazy.

Varovné signály nechyběly

Ohledně globalizace jsme už dostali několik varovných signálů, píše dále autor, a řadí mezi ně asijskou finanční krizi v letech 1997 až 1998, velký propad v oblasti “rezavého pásu” v USA v souvislosti s deindustrializací a přesunem výroby do Číny, růst ekonomické nerovnosti a pokles kvality života v industrializovaných zemích a samozřejmě globální finanční krizi v roce 2008. Ekonom Joseph Stiglitz to popsal ve své knize „Globalisation and its Discontents” a jeho kolega Barry Eichengreen k tomu pak dodal, že národní státy ve skutečnosti ztratily kontrolu nad svým osudem ve prospěch globálních anonymních sil. Oba ekonomové upozornili, že globalizace narušuje dohody fungující mezi národními vládami a jejich občany, které umožnily postupný vzestup prosperity pro všechny.

Zkušenost ze začátku 20. století zpochybňuje argument o nevratnosti globalizace. Globalizovaná ekonomická aktivita a volný trh dominovaly před začátkem první světové války. Hospodářská krize a dvě velké války tento trend změnily. Studená válka vedla k regionalizaci a k rozdělení obchodních bloků. Její konec a vstup Číny do WHO otevřely cestu další éře globalizovaného obchodu.

Vyprázdněnost nadnárodních institucí: příklad EU

Virové onemocnění nerespektuje hranice, takže koronavirus dramaticky otrásl předpoklady nového světového řádu. Pandemie poškozuje dodavatelské řetězce, globální aktivita je pozastavena. Vedle toho je podle autora stále patrnější vyprázdněný politický obsah nadnárodních institucí jako je EU, která byla stvořena spíš k tomu, aby obdařila investory větším pohodlím, než aby posílila zdravotní systémy svých členů.

Koronavirus bude mít dlouhodobější dopad v EU, protože ta dramaticky předvedla své nedostatky v institucionální rovině. Ilustrativním příkladem je Itálie, která je jako země s eurem vystavena riziku bankrotu v případě, že na epidemii odpoví robustním fiskálním balíčkem bez institucionální podpory

Bruselu a ECB. Odhady uvádějí, že Itálie bude potřebovat 500 až 700 miliard euro.

Evropská solidarita vykazuje četné trhliny, financemi počínaje a imigrací konče, takže se jednotlivé země začínají starat jen samy o sebe.

Obránci EU mohou tvrdit, že zdravotnictví je otázkou národní sféry v souladu s Maastrichtskou dohodou. Jenže jak vykonávat národní pravomoci v ekonomickém uskupení bez národních měn, které jsou klíčovou proměnnou, pokud jde o neomezenou fiskální kapacitu. Navíc má škrtová politika diktovaná z Bruselu na svědomí nedostatek nemocničních lůžek, materiálu a personálu nejen v Itálii.

Americké mechanismy reakce a zranitelnost

Přes naprostou nekompetenci administrativy Donalda Trumpa mají Spojené státy aspoň institucionální mechanismy, které občanům pomohou jasnými a důvěryhodnými návody. Vláda má možnost založit finanční společnost podle vzoru Finanční korporace pro obnovu z doby Nového údělu. Nechybí ani Národní garda, která může rychle řešit například problémy s dodávkami nebo poskytnout pohotovostní infrastrukturu, například polní nemocnice.

Jsou zde také možnosti peněžní politiky a nástroje typu snížení úroků. Ty ale nejsou adekvátním lékem na nabídkový šok, takže se hovoří i o možnostech centrální banky (FEDu) nakoupit dluhy nemocnic a dalších poskytovatelů zdravotní péče a pracovat na stabilizaci trhu s půjčkami.

I přes tato opatření je ale jasné, že prakticky všechny západní ekonomiky jsou podřízeny logice globalizace a jsou zranitelné v souvislosti s útlumem dodavatelských řetězců. Čína, stojící na začátku řetězce, je v útlumu, podobně jako Jižní Korea a Itálie. Ještě horší je, že řada lidí ve vedení mnohonárodních firem nemá ve skutečnosti ponětí, kam až řetězce sahají. Odpovídá to také složitosti členění těchto řetězců, které zahrnují více úrovní výroby.

Zvláště v USA došlo k masové migraci výroby, která závažně narušila domácí potenciál potřebný k přeměně inovací ve špičkové výrobky. Poškozuje to americké možnosti udržet si v řadě sektorů prvenství, a dokonce vůbec pokračovat v některých oblastech průmyslové výroby. V době národní krize, kterou vyvolal koronavirus, tento model vystavuje USA značnému riziku, míní autor.

Článek dále ukazuje důsledky závislosti farmaceutické výroby na Indii a Číně, které si nyní, v rámci řešení vlastní zdravotní krize, výrobky podržely pro sebe, takže USA nemají vlastní nadbytky. Vysoká je hlavně závislost USA na generických lécích vyráběných v Číně.

Nejde nicméně o nové problémy. S problémy dodavatelského šoku jsme se potýkali opakovaně v časech hyper-globalizace. Odpovědí, kterou západní politici měli, byly fiskální nebo peněžní utišující prostředky, které neřeší strukturální příčiny.

Mobilizace zdrojů a méně globální ekonomiky

Auerback končí: pro začátek je nutné omezit dodavatelské řetězce s jejich zranitelnými místy. Potom je nutné mobilizovat národní zdroje podobně jako v době války nebo masivní hospodářské dislokace (jako byla velká hospodářská krize). Jinými slovy, musíme oživit soudržnou národní průmyslovou strategii.

K záchraně globální ekonomiky je paradoxně potřeba méně globální ekonomiky. Musí se změnit rovnováha mezi veřejným a soukromým a v případě výroby také mezi nadnárodním a národním. Jinak se z epidemie koronaviru stane zase jen další v řadě katastrof globálního kapitalismu, a nikoliv příležitost nově promyslet celý model hospodářského rozvoje.